

Šiandieninė skyrybų statistika verčia sunerimti vaiko teisių gynėjus. Skyrybų atveju ypatingai dažnai kyla ginčai dėl tolimesnio rūpinimosi atžalomis. Į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą dažnai kreipiamasi dėl vieno iš tėvų trukdymo bendrauti su vaiku bei psichologinio poveikio vaikui darymo. Daugiausiai ginčų kelia vaiko išlaikymo klausimas, o sudėtingiausios situacijos, kuomet tėvai pradeda manipuliuoti vaikais, siekdami paveikti kitą pusę. Kaip Tarnyba gali padėti šiuo nelengvu šeimai metu, pasakoja Tarnybos vadovė Ilma Skuodienė.

„Vaikas turi teisę nuolat bendrauti su abiem tėvais nepaisant to, kur jie gyvena ir koks jų tarpusavio teisinis statusas. Tėtis ar mama, pas kurią gyvena vaikas, jo paties labui, neturėtų kliudyti kitam bendrauti su vaiku. Vaikui svarbūs abu tėvai ir tokiu elgesiu mes galime tik dar labiau jį išskaudinti“, – atkreipia dėmesį Tarnybos vadovė I. Skuodienė.

Kviečia tėvus atsigręžti į vaikus

Atvejai, kuomet tėtis ar mama, dažniausiai gyvenantys atskirai nuo nepilnamečio vaiko, kreipiasi į Tarnybą dėl bendravimo su vaiku tvarkos nustatymo ar teismo sprendimu nustatytos tvarkos nesilaikymo yra nuolatiniai. Pastebima, kad į Tarnybą dažniausiai kreipiasi skyrium gyvenantys tėvai (dažniausiai vaiko tėtis) dėl kito iš tėvų tendencingo trukdymo bendrauti su vaiku bei psichologinio poveikio vaikui darymo, dėl ko vėliau vaikas pats nenori bendrauti su skyrium gyvenančiu tėčiu arba mama.

Buvusiems partneriams nesutariant dėl bendravimo su vaikais tvarkos, vaiko teisių apsaugos specialistai organizuoja pokalbį su tėvais, globėjais ar įtėviais, juos konsultuoja, orientuoja tėvus į vaiko poreikio bendrauti su jais abiem supratimą. Svarbu suprasti, kad tėvų konfliktai daro įtaką vaiko psichologinei būsenai. Vaiko teisių gynėjai nukreipia konsultuotis pas psichologą, organizuoja bendrus tėvų susitikimus, tiria situaciją šeimoje, bendrauja su šeimos nariais, pedagogais, medikais, tarpininkauja sudarant laikiną bendravimo tvarką tėvų tarpusavio sutarimu, informuoja apie galimas teises priemones.

Tuo atveju, jeigu tėvai atsisako sudaryti sąlygas vaikui bendrauti su vaiko artimais giminaičiais, taip pat kitais vaiko giminaičiais, su kuriais vaiką sieja emociniai ryšiai, Tarnyba gali įpareigoti tėvus sudaryti sąlygas artimiesiems, taip pat kitiems vaiko giminaičiams, su kuriais vaiką sieja emociniai ryšiai, bendrauti su vaiku. Tarnyba atlieka svarbų vaidmenį tarpininkaujant bendravimo su vaikais klausimais iškilusiuose ginčiuose tarp tėvų ir giminaičių.

Pagrindinė nuostata teisme - atsižvelgti į geriausius vaiko interesus

Tuo atveju, jeigu tėvai piktnaudžiauja savo valdžia bei pažeidinėja vaiko teisę nuolat ir tiesiogiai bendrauti abiem tėvais arba jei bendravimo tvarka su vaiku nėra nustatyta, skyrium gyvenantis tėtis ar mama turi teisę kreiptis į teismą dėl bendravimo tvarkos nustatymo.

Tarnybos teisininkai, atstovaudami vaikui civilinėse bylose, laikosi esminės nuostatos – atsižvelgti į geriausius vaiko interesus. Visuomet akcentuojama, kad turi būti sudaryta galimybė skyrium gyvenančiam tėčiui ar mamai maksimaliai dalyvauti auklėjant vaiką: priimti sprendimus dėl ugdymo įstaigos, dalyvauti mokyklos ar darželio bendruomenės gyvenime, lydėti vaiką į lankomų būrelių pasirodymus, kartu leisti laisvalaikį ir pan. Siekiama, kad minimalus bendravimas būtų nustatomas tik išimtiniais atvejais, kai dažnas bendravimas kenkia vaiko interesams.

Pasak teisininkų, bendravimo su vaiku tvarkoje teismas įprastai numato pagrindines bendravimo sąlygas: telefonu ar internetu, laiką, kada galima susisiekti, bendravimą atostogų metu, kelionės išlaidų apmokėjimą ir pan.

Skyrybų bylų praktika rodo, kad daugiausiai ginčų kelia ne vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, o vaiko išlaikymo dydžio klausimas. Kartu negyvenantys tėvai neretai nori mokėti kuo mažesnę išlaikymą. Tam, su kuriuo lieka gyventi vaikai, paprastai norisi kuo didesnio išlaikymo. Šiais atvejais „pareigų vienodumo“ klausimas labai išsiskiria ir rūpinimasis visais vaiko poreikiais lieka gyvenančiojo kartu su vaiku rūpesčiu.

Taip pat sudėtingos yra tos situacijos, kur abu tėvai turi savas ambicijas auginti ir vienodai bendrauti su vaikais. Tuomet pasitelkdami vaikus jie ima manipuliuoti ir kerštauti buvusiai antrajai pusei. Vaiko teisių gynėjai buvusiems partneriams primena, kad vaikų interesai yra aukščiau visų nesutarimų ir vien dėl jų gerovės verta gražiai susitarti dėl bendravimo tvarkos ir jos laikytis abiem pusėms.

Kasmet - vis daugiau besikreipiančiųjų

Siekiant įvertinti tarp tėvų ar vaiko giminaičių kylančių nesutarimų dėl bendravimo su vaikais mastą ir išieškoti efektyviausių pagalbos būdų, Tarnyba nuo 2018 m. rugsėjo mėnesio renka statistinę informaciją apie vaiko teisių apsaugos skyrių sudarytas laikinas bendravimo tvarkas ir asmenų konsultavimą dėl kylančių nesutarimų ir trukdymo vaikams bendrauti su skyriumi gyvenančiu vienu iš tėvų ar vaiko artimais giminaičiais, ar kitais vaiko giminaičiais, su kuriais vaiką sieja emociniai ryšiai.

2021 m. I pusmetį ir 2020 m. surinktais duomenimis nustatyta, kad dėl kylančių nesutarimų bendravimo su vaikais klausimais į Tarnybą kreipiasi vis daugiau žmonių. Per 2021 m. I pusmetį į Tarnybą kreipėsi 205 asmenys, iš kurių 87 atvejais padedant Tarnybos specialistams tėvams pavyko susitarti dėl laikinos bendravimo su vaiku tvarkos. Per mėnesį į skyrių vidutiniškai kreipiasi nuo 1 iki 11 asmenų ir sudaroma nuo 1 iki 4 bendravimo tvarkų. Praėjusiais metais iš viso kreipėsi 448 asmenys, iš kurių 207 atvejais tėvams pavyko geranoriškai susitarti ir buvo sudaryti laikini susitarimai dėl bendravimo tvarkos su vaiku. 2020 m. per mėnesį į kiekvieną vaiko teisių apsaugos teritorinį skyrių kreipėsi vidutiniškai nuo 1 iki 12 asmenų ir buvo sudaryta nuo 1 iki 6 laikinų bendravimo tvarkų.

Lyginant su 2019 m. duomenimis, aptariamais klausimais į kiekvieną vaiko teisių apsaugos skyrių per mėnesį kreipėsi nuo 2 iki 17 asmenų, buvo sudaryta nuo 1 iki 9 laikinų bendravimo tvarkų, viso buvo kreiptasi 351 kartą. Beveik kas antrą atvejį dalyvaujant bei tarpininkaujant vaiko teisių apsaugos skyriui, vaiko atstovams pagal įstatymą pavyko taikiai išspręsti ginčus dėl vaiko, t. y. susitarti dėl bendravimo su vaiku tvarkos užtikrinimo ar įgyvendinimo.

